

Lausunto

04.04.2022

Asia: VN/20925/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi työllistymistä edistävästä monilaisesta yhteispalvelusta annetun lain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne, mikäli erottelu alla olevien kysymysten mukaisesti ei onnistu

Työ- ja elinkeinoministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi työllistymistä edistävästä monilaisesta yhteispalvelusta annetun lain ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työllistymistä edistävästä monilaisesta yhteispalvelusta annettua lakia ja kotoutumisen edistämisestä annettua lakia sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen järjestämistä vastaavien siirtymisen johdosta. Lisäksi säädettäisiin hyvinvointialueille uusi tehtävä alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden tuen järjestämisessä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus toteutui kesällä 2021 annetulla lainsäädännöllä koskien uusia hyvinvointialueita sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä. Vuoden 2023 alusta alkaen järjestämistä vastaava sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista siirtyy kunnilta hyvinvointialueille.

Molempien lakien uudistuksella tehtäisiin ne välttämättömät muutokset, joita hyvinvointialueiden sote-järjestämistä vastaavasta seuraa.

Kotoutumislain osalta esityksellä turvattaisiin maahanmuuttajien kotoutumisen edistämisestä annetun lain nojalla saamien sosiaali- ja terveydenhuolto- ja palveluiden järjestäminen jatkossa, kun sosiaali- ja terveydenhuolto- ja palvelut siirtyvät kunnilta hyvinvointialueille. Mikäli uudistusta ei tehtäisi, hyvinvointialueet eivät voisi hakea valtiolta korvauksia ja kyseisten palveluiden järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia voisi olla haastavaa kattaa muuten. Uudistuksella

mahdollistetaankin jatkossa yhdenvertaiset ja laadukkaat palvelut kotoutumislain palveluiden parissa oleville maahanmuuttajille. Alaikäisten osalta esityksellä pyritään turvaamaan perheryhmäkotien toiminnan jatkuvuus ja lasten hoiva, huolenpito ja kasvatus.

Hallituksen esitysluonnos työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muuttamiseksi

Lausunnolla olevalla lakiluonnoksella esitetään tehtäväksi teknisluonteisia muutoksia lakiin työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta (jatkossa TYP-laki). Käytännössä muutosesitys lähtee siitä, että TYP-lain pykälissä 3,4,5 ja 6 lakisääteisen palvelun toimijana kunta korvataan hyvinvointialueella. Kuopion kaupunki katsoo, että tekniseltä vaikuttavalla muutoksella on kuitenkin merkittäviä ja kauaskantoisia haittavaikutuksia sekä asiakkaiden prosesseihin ja yhdenvertaisten palveluiden saatavuuteen että kuntien erilaiseen asemaan ja talouteen.

Kuopion kaupunki katsoo, että muutosesitys on valmisteltu liian suppeasti pelkästään lakisääteisten sosiaali- ja terveystalvelujen näkökulmasta tarkasteltuna. Muutosesitys jättää kokonaan huomiomatta asiakkaan kokonaisvaltaisen palveluprosessin ja kuntien lakisääteisiä sosiaali- ja terveystalveluja laaja-alaisemmat tehtävät ja palvelut TYP-toiminnassa. On tärkeää, että hyvinvointialueiden mahdollisuudet osallistua TYP-työhön turvataan lakimuutoksella. Yhtä tärkeää on kuitenkin myös se, että kunnilla jää mahdollisuus vaikuttaa siihen, ketä palveluihin ohjautuu ja millaisia palveluja heille palvelukokonaisuudessa tarjotaan.

Kunnat ovat hyödyntäneet TYP-työssä menestyksekkäästi lakisääteisten sosiaali- ja terveystalveluiden lisäksi koko kuntaekosysteemiä, esimerkiksi koulutus-, työllisyys- ja hyvinvointipalveluja, asiakkaiden palveluiden järjestämisessä sekä hankkineet työllisyysmäärärahoilla lakisääteisiin sosiaali- ja terveystalveluihin kuulumattomia asiakkaiden työkykyä kartoittavia ja edistäviä palveluja. Nyt nämä palvelut ovat jäämässä asiakkaiden prosesseista pois, koska kunnilla ei esityksen mukaan olisi jatkossa lakisääteistä roolia ja sitä kautta tiedonsaantioikeutta siitä, ketkä ovat ns. TYP-asiakkaita ja ko. palveluiden tarvitsijoita.

On ymmärrettävää, että asiakastietoon ei tule oikeutta sellaisille tahoille, joilla ei ole asiakasprosessissa merkittävää roolia. TYP-työssä tällainen merkittävä rooli kunnille on kuitenkin myös jatkossa olemassa lakisääteisten tehtävien kuten toisen asteen koulutuksen, nuorisotyön, työmarkkinatuen rahoituksen, velvoitetöyöllistämisen sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kautta. Muun muassa näiden tehtävien puitteissa on tärkeää, että kunta pystyy osallistumaan TYP-toiminnan lakisääteiseen kokonaisuuteen hyvinvointialueen, TE-toimiston ja Kelan rinnalla tasavertaisesti.

Kuten jo aiemmin on todettu, Kuopion kaupunki katsoo lakiehdotuksen valmistelun olevan suppeaa, eikä se huomio riittävällä tavalla voimassa olevaa lainsäädännön kokonaisuutta tai sitä viitekehystä, johon TYP-laki on lain säätämisen aikaan asemoitu. Työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua koskeva lainsäädäntö astui voimaan 2015, ja se säädettiin samanaikaisesti kuntien työmarkkinatukimaksuja merkittävästi korottavan lain kanssa. Keskeinen perustelu kuntien työmarkkinatukimaksujen korottamiselle oli se, että lakisääteisen työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun (eli TYP-työn) avulla kunnat pystyvät järjestämään työllistymistä ja työkykyisyyttä edistäviä palveluja kohderyhmälle, vaikuttamaan asiakkaiden palveluihin ohjautumiseen ja työllistymismahdollisuuksien paranemiseen sekä näin hillitsemään työmarkkinatukimenojen kasvua (HE 183/2014).

Käsillä olevassa lakiluonnoksessa kunnat eivät enää olisi lakisääteisiä toimijoita TYPin asiakasprosessissa, mutta voisivat tarjota vapaaehtoisia palveluja asiakkaille. Näitä vapaaehtoisia palveluja ei kuitenkaan pidetä lainsäädännössä työllistymistä edistävinä palveluina, eikä niillä ole vaikutusta asiakkaiden aktivointiin tai kuntien työmarkkinatukimaksuihin. Lakiluonnos asettaa kunnat käytännössä palvelujen tuottajan rooliin samalle linjalle yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Palveluntuottajan roolissa kunnilla ei ole mahdollisuutta osallistua asiakkaan palvelutarvearvioon, monialaisten työllistymissuunnitelmien laatimiseen tai palveluihin ohjaukseen. Kunnilla ei myöskään olisi pääsyä yhteiseen asiakastietojärjestelmään eikä mahdollisuutta tiedonvaihtoon TYP-toimijoiden kesken asiakkaan työllistymiseen liittyvissä asioissa.

Kunnilla ei siis lakiluonnoksen mukaan olisi enää lainkaan mahdollisuutta saada ajantasaista tietoa rahoitusvastuullaan olevien työmarkkinatuensaajien työllistymiseen vaikuttavasta tilanteesta, ohjata heitä palveluihin tai töihin. Näin ollen myös kuntien mahdollisuudet vaikuttaa aktiivisesti työmarkkinatuen rahoitusosuuden kehitykseen katoaa. Hallituksen esitysluonnos asettaa kunnat keskenään eriarvoiseen asemaan sen mukaan, kuuluvatko ne työllisyyden edistämisen kuntakokeiluun vai ei. Lakiesitys käytännössä sysää kuntakokeiluun kuulumattomat kunnat tyhjään päälle passiivisiksi työmarkkinatuen rahoittajiksi. Tällaista lainsäädännön muutosta Kuopion kaupunki ei voi pitää mitenkään perusteltuna.

Kuopion kaupunki katsoo, että lakiesitystä tulee korjata niin, että lainsäädännössä tunnistetaan kuntien rooli tasavertaisena TYP-toimijana TE-palvelujen, hyvinvointialueen ja Kelan rinnalla. Lain työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta pykäliin 3,4,5 ja 6 tulee hyvinvointialue lisätä lakisääteiseksi toimijaksi ilman, että kunnat poistetaan ko. kohdista.

Lisäksi lakiesityksen § 4 tulisi muuttaa muotoon: Työ- ja elinkeinotoimisto, hyvinvointialue ja työtön työnhakija laativat 3 §:ssä tarkoitetun kartoitusjakson aikana yhdessä monialaisen työllistymissuunnitelman, jossa sovitaan työttömän palvelutarpeen mukaisista työvoima-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluista, terveyden, hyvinvoinnin ja elinvoiman edistämisen palveluista sekä koulutus- ja sivistyspalveluista ja niiden toteutumisen seurannasta. Kunta ja Kela osallistuvat asiakkaan suunnitelman laadintaan, seurantaan ja tarkistamiseen työnhakijan palvelutarpeen edellyttämällä tavalla.

Muussa tapauksessa lainsäädännön kokonaisuutta tulee muuttaa niin, että kuntien työmarkkinatuen rahoitusosuus poistetaan kokonaan tai vaihtoehtoisesti se siirretään hyvinvointialueen vastuulle 1.1.2023 alkaen.

Lakiesityksen mukaan kunnat olisivat edelleen asetuksen (1377/2014) mukaisesti sopimusosapuolina TYP-verkostoissa ja niiden tehtävänä olisi jatkossakin TYP-verkoston johtaminen nimeämällä TYP-johtoryhmän puheenjohtaja (Asetus 1377/2014, 2 §) ja TYP-toimintaa johtava henkilö (Asetus 1377/2014, 4 §).

Lakiesityksen perusteluissa todetaan, että ”jos kunnilla säilyisi ehdotetun mukaisesti oikeus nimetä johtava henkilö, kunnilla säilyisi myös rooli monialaisen yhteispalvelun verkostoyhteistyössä.” TYP-toimintaan liittyvä verkostoyhteistyö ja monialainen yhteispalvelu toteutuvat ennen kaikkea asiakastyön järjestämisen kautta. Verkoston johtaminen on ollut jo nykyisellään haastavaa ja muuttuisi entistä haasteellisemmaksi, jos toiminnan järjestämistä johtavalla henkilöllä ja sen edustamalla organisaatiolla ei olisi roolia työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun asiakastyössä. Kuopion kaupunki katsoo, että työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua tulee järjestää ja johtaa yhtenä asiakasrajapinnassa määrittävänä kokonaisuutena.

Hallituksen esitysluonnos kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Kuopion kaupunki katsoo, että laskennallisten kustannusten korvaaminen on jatkossa tärkeää sekä kunnille hyvinvointialueille. Hyvinvointialueen järjestämisvastuulle asetettujen kotoutumista edistävien sosiaali- ja terveyspalvelujen rahoituspohja tulee turvata ja näin varmistaa ko. palveluiden resurssit.

1. Lakiluonnos työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain muuttamiseksi

Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun palvelutarpeen arviointia, työttömän työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaisen palvelukokonaisuuden suunnittelua sekä työllistymisprosessin etenemistä ja seurantaa koskevat pykälät 3, 4, 5, ja 6.

-

7 § Monialaisen yhteispalvelun järjestäminen ja valtakunnallinen ohjaus (Pykälä sisältää asetuksenantovaltuuden. Asetuksen sisältöä on kuvattu säännöskohtaisissa perusteluissa. Voimassa oleva valtioneuvoston asetus on 1377/2014.)

-

Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta?

-

2. Lakiehdotus kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Kustannusten korvaaminen (luku 6)

-

Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestäminen (27-28 §)

-

Muut hyvinvointialueisiin liittyvät muutosehdotukset

-

Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta?

-

Oksanen Pirjo
Kuopion kaupunki / työllisyyspalvelu